

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudců Vladimíra Sládečka a Davida Uhlíře (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti **Rybářství Třeboň Hld. a.s.**, se sídlem Rybářská 801, Třeboň, zastoupené JUDr. Michaelou Šerou, advokátkou sídlem Revoluční 1003/3, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2018 č. j. 28 Cdo 280/2018-469, rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. srpna 2017 č. j. 8 Co 723/2017-385 a rozsudku Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 28. prosince 2016 č. j. 2 C 318/2015-271, spojené s návrhem na zrušení ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, za účasti **1) Nejvyššího soudu, 2) Krajského soudu v Českých Budějovicích a 3) Okresního soudu v Jindřichově Hradci** jako účastníků řízení a **1) Římskokatolické farnosti Lutová**, se sídlem Husova 142, Třeboň, zastoupené JUDr. Miroslavem Houškou, advokátem se sídlem V Jámě 699/1, Praha a **2) obchodní společnosti ODEON a. s.**, se sídlem Josefská 425/25, Brno, zastoupené JUDr. Ing. Janem Zrzaveckým, Ph.D., advokátem se sídlem Vodičkova 710/31, Praha, a **3) České republiky - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Ústavní stížnost se zamítá.

II. Návrh na zrušení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), se odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I. Obsah ústavní stížnosti a předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených soudních rozhodnutí, kterými měl být porušen čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Spolu s ústavní stížností podala návrh na zrušení ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o církevních restitucích“).

2. Okresní soud v Jindřichově Hradci (dále i jen „okresní soud“) napadeným rozsudkem k žalobě podané první vedlejší účastnicí (Římskokatolická farnost Lutová) podle § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. určil, že stát - Česká republika je vlastníkem pozemku parc. č. XX, o výměře 1 841 m², vodní plocha, rybník, pozemku parc. č. XX o výměře 1 841 m², ostatní plocha, ostatní komunikace, pozemku parc. č. XX o výměře 5 694 m², ostatní plocha, ostatní komunikace, pozemku parc. č. XX o výměře 6 344 m², vodní plocha, rybník, pozemku parc. č. XX o výměře 252 m², ostatní plocha, neplodná půda, pozemku parc. č. XX o výměře 43 428 m², vodní plocha, rybník a pozemku parc. č. XX o výměře 205 m², ostatní plocha, neplodná půda, vše zapsáno na listu vlastnictví č. XX vedeného Katastrálním úřadem pro Jihočeský kraj, Katastrální pracoviště Jindřichův Hradec, pro obec Chlum u Třeboně, katastrální území Lutová (dále jen „předmětné pozemky“). K odvolání stěžovatelky a druhé vedlejší účastnice (České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových) Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“) napadeným rozsudkem rozsudek okresního soudu potvrdil [v odvolacím řízení již vystupovala jako vedlejší účastnice na straně stěžovatelky třetí vedlejší účastnice řízení o ústavní stížnosti (obchodní společnosti ODEON a. s.)]. Následné stěžovatelčino dovolání odmítl Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením jako nepřipustné.

3. Obecné soudy vyšly ze zjištění, že předmětné pozemky byly původním majetkem církevních právnických osob – Farní beneficium v Lutové a Katholische Pfarrfründe in Luttau, jejichž právním nástupcem je žalobkyně, že výměrem ONV v Třeboni ze dne 22. 2. 1949, zn. 611/0-21/2-49, bylo rozhodnuto o výkupu předmětných pozemků podle § 1 odst. 3 zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě, s tím, že o náhradě za vykoupenou půdu bude rozhodnuto samostatně (v řízení však nebylo prokázáno, že by takové rozhodnutí bylo vydáno), že do roku 1992 byly pozemky ve správě Státního rybářství Třeboň, s. p., a že majetek tohoto podniku včetně předmětných pozemků přešel na základě privatizačního projektu na společnost Rybářství Třeboň, a. s, jež byla založena notářským zápisem ze dne 23. 4. 1992. Dále bylo zjištěno, že součástí privatizačního projektu byl seznam pozemků (obsahující i předmětné pozemky), které přecházejí na stěžovatelku a to s uvedením způsobu jejich nabytí ve vztahu k privatizaci, přičemž u všech pozemků je uvedeno, že se jedná původně o církevní majetek, s výjimkou pozemku, který je chybně (v rozporu se zápisem v pozemkových knihách) uváděn jako původní majetek Habsburků, jenž na stát přešel při první pozemkové reformě.

4. Obecné soudy konstatovaly, že řešení sporu se musí odvíjet od vážení práv zúčastněných subjektů a že v dané věci převáží právem chráněný majetkový zájem vedlejší účastnice jako historického vlastníka předmětných pozemků, neboť v řízení bylo zjištěno, že k převzetí majetku stěžovatelkou došlo v rámci privatizace, v jejímž průběhu byly NKÚ zjištěny nedostatky, mj. to, že při přechodu majetku státu na akciovou společnost byly stát (Ministerstvo zemědělství a Fond národního majetku) a akciová společnost zastoupeny při podpisu předávacího protokolu jednou fyzickou osobou (bývalým ředitelem státního podniku, následně v postavení člena představenstva a poté místopředsedy a předsedy představenstva vzniklé akciové společnosti). Zjištěný nestandardní způsob privatizace, kterým byla znemožněna věcná kontrola správnosti převzetí a předání majetku a nabytí vlastnického práva k předmětným pozemkům nemohl dle názoru obecných soudů požívat soudní ochrany na úkor jejich historického vlastníka; stejně tak (i s přihlédnutím k dalšímu personálnímu propojení mezi členy vedení

privatizovaného státního podniku a statutárním orgánem akciové společnosti stěžovatelky). Z toho dle odvolacího soudu vyplývá, že nelze shledat důvody pro mimořádné prolomení blokace církevního majetku, neboť akceptace zjištěného postupu privatizace by byla popřením obecné myšlenky spravedlnosti.

5. Stěžovatelka nastíněný postup obecných soudů považuje za protiústavní, neboť napadená rozhodnutí nepřipustně absolutizovala přednost restitučních nároků. Při kolizi dvou základních lidských práv měly použít test přiměřenosti. Stěžovatelka při jí provedeném testu proporcionality uvedla, že napadená rozhodnutí neobstojí v kritériu potřebnosti; stejného cíle šlo dosáhnout bez dotčení vlastnického práva stěžovatelky, a to zejména prostřednictvím finanční náhrady podle § 15 zákona o církevních restitucích. Navíc Česká republika nemá zájem vykonávat vlastnické právo k nemovitostem, pravděpodobně na nich není schopna řádně hospodařit a její dosavadní postoj nasvědčuje, že je vedlejší účastnici 1) nevydá. Nejsou totiž splněny podmínky § 7 odst. 1 zákona o církevních restitucích, jejichž přítomnost měla být posuzována jako předběžná otázka.

6. Ve vztahu k otázce dobré víry a možného vydržení nemovitostí stěžovatelka tvrdí, že obecné soudy nerespektovaly judikaturu vyšších soudů o posuzování dobré víry kolektivního statutárního orgánu a nepřipustně extenzivně vyložily výjimky z pravidel posuzování dobré víry vyplývajících z judikatury Nejvyššího soudu. Zejména výjimku týkající se nikoli skutečné, nýbrž teoreticky možné vědomosti stěžovatelky (její právní předchůdkyně) o charakteru nemovitostí. Dále stěžovatelka brojila proti posouzení údajně nevyvalozené běžné opatrnosti držitele při privatizaci, o níž soudy fakticky tvrdily, že by se musel seznámit s obsahem celého několikasetstránkového projektu. Stěžovatelka rovněž nesouhlasila s hodnocením týkajícím se kontrolního závěru NKÚ, jenž byl velmi obecný, neplyne z něj rozpor privatizace s blokačním ustanovením a nebyl stěžovatelce doručen.

7. Obecné soudy nebraly na zřetel důvěru jednotlivce ve správnost jednání státu, který má objektivně znát své právo; stěžovatelka poukazuje na nálezy ze dne 31. 5. 2011 sp. zn. I. ÚS 2216/09 (N 103/61 SbNU 551) a ze dne 10. 7. 2008 sp. zn. II. ÚS 2742/07 (N 130/50 SbNU 139). Otázka dobré víry nebyla v napadených rozhodnutích posuzována z pohledu tehdejší praxe obdobných privatizací rozsáhlého majetku, do nichž bylo zapojeno mnoho osob s různými úkoly.

8. Porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu spatřuje stěžovatelka také v tom, že obecné soudy při hodnocení dobré víry neprovedly důkaz výsledkem Ing. Jana Hůdy, jehož postavení mělo být klíčové pro závěr o absenci dobré víry. Stejně tak neprovedly další navržené důkazy svědčící v její prospěch, čímž porušily zásadu rovnosti stran řízení.

9. Stěžovatelka namítala, že obecné soudy toliko nedostatečně vážily proporcionalitu zájmů stěžovatelky a vedlejší účastnice. Zdůrazňuje, že byla od samého okolnosti ovšem přesvědčena, že měla být jejím právům přiznána větší ochrana.

10. Jak stěžovatelka namítá, soudy řádně neposoudily veškeré mimořádné okolnosti projednávané věci, čímž nesplnily svou povinnost vypořádat se se vším, co v řízení vyjde najevo. Stěžovatelka poukazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2166/10 ze dne

22. 2. 2011 (N 21/60 SbNU 215) a sp. zn. Pl. ÚS 9/07, v souladu s nimiž údajně v procesu hledání spravedlnosti a při respektování legitimního očekávání stěžovatelky bylo namíste prolomit blokační účinky § 29 zákona o půdě a poskytnout ochranu její dobré víře a právní jistotě.

II. Postup Ústavního soudu

11. Stěžovatelka v ústavní stížnosti navrhla, aby Ústavní soud podle § 79 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), odložil vykonatelnost rozsudku krajského soudu, neboť jeho výkonem by mohlo dojít k nezvratnému zásahu do jejích základních práv, přičemž vyhovění návrhu není v rozporu s žádným veřejným zájmem a nebudou jím dotčena ani práva třetích osob. Tomuto návrhu Ústavní soud usnesením ze dne 12. 3. 2019 vyhověl.

12. Ústavní soud si dále k posouzení ústavní stížnosti vyžádal vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení.

13. Okresní soud v Jindřichově Hradci toliko odkázal na napadená rozhodnutí.

14. Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém vyjádření odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a navrhl, aby ústavní stížnost byla zamítnuta.

15. Nejvyšší soud ve svém vyjádření zdůraznil, že ustanovení § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi zakotvuje speciální typ určovací žaloby, u něhož není rozhodný „právní zájem“ a že o určovací žalobě podle tohoto ustanovení lze rozhodnout bez zkoumání podmínek ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Nejvyšší soud dále zopakoval, že zamítnutí určovací žaloby by podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu (akceptované i Ústavním soudem) mohly odůvodnit pouze okolnosti vskutku mimořádné povahy obzvlášť intenzivně působící ve prospěch poskytnutí právní ochrany osobám, na něž byly objekty náležející původně církvím v rozporu se zákonem převedeny; kupř. dobrověrné nabytí majetku, u něhož jednoznačně nejsou naplněny předpoklady naturální restituce (viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4546/2015, a ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4082/2017, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2497/2016, a dále nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2017, sp. zn. III. ÚS 1862/16). O takovou situaci se v daném případě – s ohledem na skutkový stav zjištěný před soudy nižších stupňů – evidentně nejednalo.

16. Vedlejší účastnice 2) ODEON, a. s., ve svém vyjádření v podstatě vyslovila souhlas s argumenty obsaženými v ústavní stížnosti. Podobně jako stěžovatelka vyslovila názor, že obecné soudy nedostatečně zohlednily proporcionalitu zájmů stěžovatelky a vedlejší účastnice 1). Z titulu své pozice vedlejší účastnice 2) uvedla, že obecné soudy svými rozhodnutími zasáhly do legitimního očekávání akcionářů stěžovatelky, tedy i jejího. Stejně jako ostatní akcionáři stěžovatelky za pořízení akcií zaplatila i ODEON, a. s. kupní cenu, jež reflektovala hodnotu celé společnosti stěžovatelky zahrnující i předmětné pozemky, přičemž akcionáři akcie nabývali s přesvědčením o tom, že provedli stát privatizaci státního podniku zahrnujícího mj. tyto pozemky, privatizaci schválily všechny relevantní orgány veřejné moci, na jejím základě byly provedeny zápisy do

katastru nemovitostí a privatizaci po dobu téměř 25 let nikdo nerozporoval a nevznášel proti ní námitky, pak je privatizace zcela jistě v souladu s právními předpisy.

17. Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále i jen „ČR – UZSVM“), ve svém vyjádření uvedla, že prokázání dobré víry a tedy i případného vydržení nemovitých věcí ve vztahu k zákonu o církevních restitucích je především na stěžovatelce, protože ČR – UZSVM ponechává posouzení ústavní stížnosti na rozhodnutí Ústavního soudu. Pokud jde o tvrzení stěžovatelky, že stát nemá zájem vykonávat vlastnické právo k předmětným pozemkům, zdůrazňuje ČR – UZSVM že toto neodpovídá skutečnosti, neboť taková úvaha státu nepřisluší. Ten je při své činnosti vázán pouze a výlučně zákonnými mantinely vymezujícími nakládání s majetkem státu, zejména zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku státu; je proto bezpředmětné i tvrzení, podle něhož ČR – UZSVM nemá k tomuto majetku žádné legitimní očekávání. ČR – UZSVM nesouhlasí ani s tvrzením stěžovatelky, podle něhož dosavadní postoj ČR – UZSVM je takový, „že pozemky vedlejšímu účastníkovi nevydává“. Tento závěr stěžovatelky postrádá jakoukoliv oporu a je přinejmenším předčasný. K odpovědnému a relevantnímu posouzení, zda dojde k vydání či nevydání předmětných pozemků dojde v plném rozsahu teprve v okamžiku, až odpadne překážka odkladu vykonatelnosti a současně bude-li vlastnické právo ČR postaveno najisto.

18. Stěžovatelka ve své replice reagovala na vyjádření Nejvyššího soudu. Odkaz na věc sp. zn. II. ÚS 2695/18 považuje stěžovatelka pro odlišnou stížnostní argumentaci za nepřipadný, neboť zásadním argumentem stížnosti stěžovatelky není nesprávné posouzení existence dobré víry na straně stěžovatelky (jako v citované věci), ale argumentace týkající se nepřipustně zužujícího výkladu § 18 odst. 1 zákona o církevních restitucích v kontextu této věci. Stěžovatelka zdůraznila, že se ústavní stížností domáhá ústavně konformního výkladu citovaného ustanovení zákona o církevních restitucích a brojí proti tomu, aby toto ustanovení bylo vykládáno formalisticky, tj. aby byla vydávána rozhodnutí o určení vlastnického práva státu k věcem, které nakonec církvi vydány nebudou a zůstanou státu, tedy k naplnění účelu zákona v konečném důsledku nedojde. Opětovně zdůraznila, že byla dobrověrnou nabyvatelkou předmětných pozemků a její dobré víře nebyla poskytnuta řádná ochrana. I ve zbytku stěžovatelka setrvala na důvodech své ústavní stížnosti.

19. V posléze zasláném vyjádření ještě stěžovatelka upozornila na některé pasáže nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18, které podle jejího názoru podporují její pozici v projednávané věci a požádala Ústavní soud, aby se závěry tohoto nálezu ve svém rozhodnutí vypořádal.

20. Návrh původního soudce zpravodaje, Vladimíra Sládečka, na vydání vyhovujícího nálezu nebyl I. senátem Ústavního soudu přijat, protože došlo postupem podle § 55 zákona o Ústavním soudu k určení nového soudce zpravodaje, Davida Uhlíře.

III. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

21. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 a contrario zákona o Ústavním soudu), byla podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

22. Ústavní soud proto přistoupil k přezkumu napadených rozhodnutí obecných soudů a dospěl k závěru, že ústavní stížnost není důvodná.

23. Ústavní soud v minulosti v obdobných případech již rozhodoval. Opakovaně se dokonce zabýval i ústavními stížnostmi stěžovatelky, jež byly opřeny o obdobné argumenty. Pro posouzení důvodnosti nyní projednávané ústavní stížnosti je proto klíčové posouzení dopadů aplikace nosných důvodů těchto dřívějších rozhodnutí v kontextu skutkových okolností nyní řešeného případu.

24. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby. Není přitom závazný jen výrok nálezu, ale i odůvodnění, resp. ty jeho části, jež obsahují „nosné“ důvody [např. nález sp. zn. Pl. ÚS 2/03 ze dne 19. 3. 2003 (N 41/29 SbNU 371; 84/2003 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004 (N 10/32 SbNU 61; 98/2004 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005 (N 60/36 SbNU 647; 239/2005 Sb.)]. Závaznost rozhodnutí [zejména nálezů – srov. nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007 (N 190/47 SbNU 465), odst. 89] přitom nepůsobí pouze navenek, nýbrž má neopominutelný dopad i na rozhodování Ústavního soudu samotného. Jak prohlásil Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003 (N 87/30 SbNU 309; 198/2003 Sb.), *„nemá-li se sám Ústavní soud jako ústavní orgán, tj. orgán veřejné moci, dopouštět libovůle, jejímuž zákazu je sám také podroben, neboť i Ústavní soud, či právě on, je povinen respektovat rámeček ústavního státu, v němž je výkon libovůle orgánům veřejné moci striktně zapovězen, musí se cítit vázán svými vlastními rozhodnutími, která může svou judikaturou překonat jen za určitých podmínek. Tento postulat lze přitom charakterizovat jako podstatnou náležitost demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 ve spojení s čl. 9 odst. 2 Ústavy).“*

25. Ústavní povinnost respektovat závaznost nosných důvodů vlastní (nálezové) judikatury nalezla vyjádření i v ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu, podle něhož platí, že pokud senát *„v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěje k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předloží otázku k posouzení plénu. Stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán.“* Pakliže by senát Ústavního soudu ve skutkově totožné věci rozhodl jinak, než jak diktují nosné důvody dřívějšího nálezu Ústavního soudu, dopustil by se ústavně zakázané libovůle.

26. Ústavní soud v této souvislosti nepřehlédl, že v jiné věci bylo ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověno nálezem sp. zn. III. ÚS 2707/18. Jak již bylo rekapitulováno shora, I. senát Ústavního soudu při svém rozhodování dospěl k závěru, že v nyní projednávané věci by ústavní stížnost měla být zamítnuta. Otázkou však je, zda zamítnutí ústavní stížnosti je *stricto sensu* opřeno o „odchylný právní názor“ či zda je nyní projednávaná věc v relevantních skutkových okolnostech odlišná od věci projednávané pod sp. zn. III. ÚS 2707/18. Pouze v prvním případě by totiž Ústavní soud mohl (a musel) předložit věc plénu k přijetí stanoviska. V případě druhém by naopak věc plénu předložit nemohl, protože by k tomu nebyly splněny podmínky ve smyslu ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu. V takovém případě by naopak I. senát Ústavního soudu musel zamítnout ústavní stížnost na základě tzv. odlišení (*distinguishing*) věci od věci řešené nálezem sp. zn. III. ÚS 2707/18.

27. Ústavní soud proto zvažoval, zda jsou skutkové okolnosti nyní projednávané věci v relevantních aspektech shodné s okolnostmi věci projednávané pod sp. zn. III. ÚS 2707/18. Přitom ovšem musel přihlížet i k tomu, jak (nakolik skutkově specificky či naopak obecně) jsou formulovány nosné důvody nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 a nemohl pominout ani to, v jakém judikatorním kontextu byly samy tyto závěry formulovány.

28. Podle dřívější ustálené judikatury obecných soudů i soudu Ústavního platilo, že zamítnutí určovací žaloby podle § 18 odst. 1 zákona o církevních restitucích za současného prolomení „blokačního ustanovení“ § 29 zákona o půdě by mohly odůvodnit pouze okolnostmi vsutku mimořádné povahy obzvláště intenzivně působící ve prospěch poskytnutí právní ochrany osobám, na něž byly objekty náležející původně církvím v rozporu se zákonem převedeny; kupř. dobrověrné nabytí majetku, u něhož jednoznačně nejsou naplněny předpoklady naturální restituce (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4546/2015, ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4082/2017, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2497/2016; či nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2017, sp. zn. III. ÚS 1862/16).

29. V posledně citovaném nálezu (sp. zn. III. ÚS 1862/16) Ústavní soud konkrétně konstatoval, že *„dobrou víru stěžovatelky tedy je potřeba brát do úvahy, což ostatně Ústavní soud potvrdil i ve výše citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/13. S ohledem na popsané odlišnosti, jakož i na výše citovanou a Ústavním soudem v minulosti aprobovanou právní úpravu by nicméně okolnosti věci musely být skutečně mimořádné, aby ospravedlnily kasační zásah Ústavního soudu ve prospěch stěžovatelčinych práv.“* Mezi nosné důvody tohoto nálezu (a obdobně i nálezu sp. zn. I. ÚS 349/17 ze dne 22. 6. 2017 tak patří pravidlo, podle něhož samotná dobrá víra nabyvatele „blokovaného“ majetku, pakliže není doprovázena skutečně mimořádnými okolnostmi, nemůže vést k prolomení účinků blokačního ustanovení a potažmo zamítnutí žaloby podle § 18 odst. 1 zákona o církevních restitucích.

30. I v tomto kontextu je tudíž třeba interpretovat, co tvoří nosné důvody nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 a jaké mají tyto nosné důvody dopady na nyní projednávanou věc. Nosné důvody nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 přitom lze rozdělit v zásadě do dvou vzájemně propojených kategorií. Ústavní soud v tomto nálezu na jedné straně zpochybnil závěr obecných soudů, že stěžovatelka nebyla stran nabytí privatizovaného majetku v dobré víře a dále zdůraznil, že ve věci měl být zohledněn i princip ochrany důvěry jednotlivce v akty státu.

31. Primárním důvodem vydání vyhovujícího nálezu však zřetelně bylo to (i s ohledem na vztah nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 k nálezové prejudikatuře; k tomu srov. níže odst. 34), že obecné soudy nedostatečně posoudily, zda předmětné pozemky skutečně přešly na stát v rozhodném období, tj. po 25. 2. 1948 či již dříve. Konkrétně Ústavní soud konstatoval, že *„v řízení podle § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání jsou pro zachování mezi ústavně zaručených práv na ochranu vlastnictví a soudní ochranu obecné soudy povinny pečlivě posuzovat, zda sporný majetek vůbec podléhal blokačnímu ustanovení. V situaci tvrzeného přechodu majetku na stát podle zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy, není ústavně souladným postup, při němž soud z nedostatku důkazů o přechodu majetku na stát před rozhodným obdobím vyvodí závěr o přechodu po 25. 2. 1948, a to v neprospěch účastníka řízení, který k prokázání*

této skutečnosti neměl povinnost unést důkazní břemeno. Ústavně nesouladný je tak v posuzované věci postup, jímž soudy dospěly k prvotnímu závěru o povaze nemovitostí jako podléhajících režimu blokačního ustanovení.“ V tomto kontextu je pak nutné vnímat i další závěry obsažené v nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18. Jinými slovy, výrok nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 byl opřen o velmi specifické nosné důvody vztahující se ke konkrétním skutkovým okolnostem. Ústavní soud v tomto nálezu vytknul obecným soudům, že zcela nedostatečně posoudily, zda se blokační ustanovení na dotčené nemovitosti vůbec vztahovalo, na což pak (podle Ústavního soudu rovněž nepřipustně) navázaly obecné soudy pouze povrchním hodnocením existence dobré víry a významu principu ochrany důvěry jednotlivce v akt veřejné moci.

32. Nastíněné skutkové okolnosti, vztahující se k nejistému datu přechodu nemovitostí na stát, v nyní projednávané věci dány nebyly. Obecné soudy v napadených rozhodnutích konkrétně vyšly ze skutkového zjištění, že předmětné pozemky byly „vykoupeny“ výměrem Okresního národního výboru v Třeboni ze dne 22. 2. 1949, sp. zn. 611/0-21/2-49. Rozhodnutí o náhradě, jež mělo být vydáno, nebylo v řízení doloženo, přičemž z judikatury Ústavního soudu je známo, že náhrady bývalým vlastníkům v obdobných případech nebyly poskytovány (srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 10/13, odst. 273). Obecné soudy v tomto rozsahu při zjišťování skutkového stavu postupovaly ústavně konformně a Ústavní soud má za to, že přechod předmětných nemovitých věcí na stát v rozhodném období (tj. po 25. 2. 1948) byl v řízení postaven najisto.

33. Již tato skutečnost zakládá zásadní skutkovou odlišnost mezi věcí nyní projednávanou a věcí řešenou nálezem sp. zn. III. ÚS 2707/18. V nyní projednávané věci totiž na předmětné pozemky blokační ustanovení dopadalo a tuto skutečnost je – zcela v intencích shora citované judikatury Ústavního soudu (nálezy sp. zn. III. ÚS 1862/16 a I. ÚS 349/17) – nutno zohlednit i při hledání spravedlivé rovnováhy mezi (údajnou) dobrou vírou stěžovatelky a legitimním očekáváním církevní právnické osoby na vypořádání jejího historického majetku.

34. Při rozhodování nyní projednávané věci tak Ústavní soud musí reflektovat nosné důvody nálezu sp. zn. III. ÚS 1862/16 a I. ÚS 349/17, včetně závěru, podle něhož je případnou dobrou vírou nabyvatelů nemovitostí od státu třeba brát do úvahy, nicméně okolnosti věci musely by být skutečně mimořádné, aby ospravedlnily kasační zásah Ústavního soudu ve prospěch stěžovatelčinych práv. Je třeba zdůraznit, že oba citované nálezy řešily případy, v nichž byla ve hře dobrá víra stěžovatelů a zároveň se tito stěžovatelé mohli odvolávat na princip ochrany důvěry jednotlivce v akt veřejné moci (srov. např. I. ÚS 349/17, odst. 18). Již z toho jasně plyne, že takové okolnosti samy o sobě za „skutečně mimořádné“ považovat nelze. Tento ustálený přístup Ústavního soudu k posuzování podmínek prolomení blokačního ustanovení nález sp. zn. III. ÚS 2707/18 nepřekonal a ani překonat nemohl.

35. Tento závěr lze ostatně podpořit dvěma argumenty. V první řadě plyne již z formulačního důrazu nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 na (nevyjasněné) okolnosti přechodu majetku na stát. V nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 tak (tvrzená) dobrá víra a důvěra ve správnost aktů státu nestály „samy o sobě“, nýbrž byly propojeny s významnou pochybností, zda se ustanovení § 29 zákona o půdě na dotčené nemovitosti vůbec vztahovalo. Právě tato kombinace pak vedla k vydání vyhovujícího nálezu. Navíc ze

skutečnosti, že tento nálezn byl vydán, aniž by III. senát Ústavního soudu předložil věc plénu k přijetí stanoviska, lze usuzovat, že dřívější závěry náleznové judikatury nálezn sp. zn. III. ÚS 2707/18 překonat nemínil.

36. S ohledem na zmíněnou skutečnost, že Ústavní soud považuje přechod majetku na stát po 25. 2. 1948 (a s tím související aplikaci „blokačního ustanovení“) za postavený najisto, je tudíž pro posouzení ústavní konformity napadených rozhodnutí klíčové to, zda korektně vážily možnou existenci „skutečně mimořádných okolností“ na straně stěžovatelky, resp. zda v tomto ohledu řádně posoudily spravedlivé vyvážení zájmů stěžovatelky na straně jedné a vedlejší účastnice 1) na straně druhé.

37. Ústavní soud konstatuje, že závěr obecných soudů, podle něhož takové mimořádné okolnosti dány nebyly, je ústavně konformní. Podle obecných soudů za řízení nevyšly najevo žádné konkrétní okolnosti, jež by vylučovaly naturální restituci dotčeného majetku, a stěžovatelka nebyla jeho dobrověrnou nabyvatelkou, přičemž teprve kombinace dobré víry a nemožnosti naturální restituce by za skutečně mimořádnou okolnost mohla být považována.

38. Avšak ani kdyby v projednávané věci dobrá víra stěžovatelky dána byla, sama o sobě by nepřevážila nad legitimním očekáváním církevní právnické osoby na vypořádání jejího historického majetku. Samotná dobrá víra ani dobrá víra kombinovaná s důvěrou v akt státu, totiž ve smyslu citovaných nálezů sp. zn. III. ÚS 1862/16 a I. ÚS 349/17 skutečně mimořádnými okolnostmi nejsou (akt státu konec konců nebyl mimořádným, nýbrž zcela pravidelným „původcem“ převodu pozemků v rozporu s blokačním ustanovením § 29 zákona o půdě). S ohledem na prokázané a shora rekapitulované pochybnosti stran průběhu privatizace a personální propojení státu a člena statutárního orgánu stěžovatelky (jež obecné soudy vedly k závěru o neexistenci dobré víry stěžovatelky) se naopak při hledání spravedlivé rovnováhy mísky vah vychylují ještě více v neprospekch stěžovatelky.

39. Ústavní soud nemůže přitakat ani námitce stěžovatelky, podle níž historické nároky církevní právnické osoby nejsou vůbec ve hře, neboť Česká republika nemá zájem vykonávat vlastnické právo k předmětným pozemkům, pravděpodobně na nich není schopna řádně hospodařit a její dosavadní postoj nasvědčuje, že je vedlejší účastnici 1) nevydá. Tyto úvahy jsou zcela spekulativní a nemohou determinovat výsledek řízení o návrhu podle ustanovení § 18 zákona o církevních restitucích.

40. Za tohoto stavu Ústavní soud nemůže konstatovat, že by obecné soudy při hledání spravedlivé rovnováhy mezi právy stěžovatelky a právy vedlejší účastnice 1) vybočily z mantinelů stanovených ústavním pořádkem a judikaturou Ústavního soudu.

41. Ústavní soud z uvedených důvodů ústavní stížnost zamítl jako nedůvodnou podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

42. K návrhu stěžovatelky na zrušení § 18 odst. 1 zákona o majetkovém vyrovnání Ústavní soud uvádí, že III. výrokem nálezn Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 byl shodný návrh zamítnut. Tento stěžovatelčin návrh proto Ústavní soud odmítl podle § 43

odst. 1 písm. e) ve spojení s § 35 odst. 1 zákona o Ústavním soudu jako návrh nepřipustný (výrok II.), neboť jeho projednání brání překážka věci již nálezem rozhodnuté (*rei iudicatae*).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 30. listopadu 2021

Tomáš Lichovník
předseda senátu

Odlišné stanovisko soudce Vladimíra Sládečka k nálezu sp. zn. I. ÚS 3179/18

Podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) podávám odlišné stanovisko k výroku a odůvodnění nálezu ze dne 30. listopadu 2021 sp. zn. I. ÚS 3179/18 (dále jen „nález“). Nesouhlasím s výrokem ani odůvodněním nálezu. Mám za to, že návrhu mělo být vyhověno.

1. Moje výhrady směřují k části III. (posouzení důvodnosti ústavní stížnosti) nálezu, v první řadě vůči interpretaci jeho nosných důvodů a jejich dopadů na souzenou věc. Senátní většina, která v této souvislosti v nálezu reaguje na stěžovatelkou připomenutý (vyhovující) nález Ústavního soudu ze dne 15. 6. 2020 sp. zn. III. ÚS 2707/18, uvedla, že primárním důvodem jeho vydání bylo to, že obecné soudy nedostatečně posoudily, zda předmětné pozemky skutečně přešly na stát v rozhodném období, tj. po 25. 2. 1948 či již dříve. Jinými slovy uvádí, že výrok nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 byl opřen o velmi specifické nosné důvody vztahující se ke konkrétním skutkovým okolnostem, které obecné soudy zcela nedostatečně posoudily, tj. zda se blokační ustanovení na dotčené nemovitosti vůbec vztahovalo, na což pak (podle Ústavního soudu rovněž nepřipustně) navázaly civilní soudy pouze povrchním hodnocením existence dobré víry a významu principu ochrany důvěry jednotlivce v akt veřejné moci. V právě souzené věci však nález pouze velmi stručně konstatuje, že skutkové okolnosti vztahující se k nejistému datu přechodu nemovitostí na stát dány nebyly, neboť obecné soudy v napadených rozhodnutích konkrétně vyšly ze skutkového zjištění, že předmětné pozemky byly „vykoupeny“ výměrem Okresního národního výboru v Třeboni ze dne 22. 2. 1949 sp. zn. 611/0-21/2-49 a tedy, že tyto soudy postupovaly při zjišťování skutkového stavu ústavně konformně a přechod pozemků na stát v rozhodném období byl v řízení postaven najisto. V této souvislosti se v nálezu poukazuje, že již tato skutečnost zakládá zásadní skutkovou odlišnost mezi věcí řešenou nálezem sp. zn. III. ÚS 2707/18 a právě souzenou věcí. Vedle toho nález připomíná, že ve věci sp. zn. III. ÚS 2707/18 tvrzená dobrá víra stěžovatelky a její důvěra ve správnost aktů státu nestály „samy o sobě“, nýbrž byly propojeny právě s významnou pochybností, zda se § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, na dotčené nemovitosti vůbec vztahoval (srov. odst. 31 až 36).

2. Problém mimo jiné shledávám právě ve výše připomenutém – v interpretaci nosných důvodů nálezu a jejich dopadů na souzenou věc, a to především ve skutečnosti, zda civilní soudy dostatečně korektně vážily možnou existenci skutečně mimořádných okolností (srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 1862/16 a I. ÚS 349/17). V souzené věci připomínám, že nelze přehlédnout mimořádnou objektivní obtížnost vyvození jednoznačných závěrů z listinných důkazů (knihovní vložky č. 5. a č. 84). Civilní soudy však blíže neuvážily vypovídací hodnotu jednotlivých důkazů starých i více než 70 let ani jejich obsahovou relevanci v kontextu celého případu. Nezabývaly se námitkami stěžovatelky obsaženými již v prvním vyjádření k žalobě ze dne 1. 4. 2016, ve kterém stěžovatelka mimo jiné poukázala na to, že z doposud uvedených tvrzení a předložených důkazů neplyne, že by žalobkyni byly nemovitosti odňaty bez náhrady a připomněla list vlastnictví č. 270 pro k. ú. Lutová, obec Chlum u Třeboně. V zásadě lze konstatovat, že okresní soud sice (zejména na stránkách 5 až 8) připomíná pokyn Fondu národního majetku České republiky k převodu majetku, doklady o schválení privatizačního projektu, výpisy z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Českých Budějovicích, zápisy změn práv v katastru nemovitostí vedeného Katastrálním úřadem pro Jihočeský

kraj, katastrální pracoviště Jindřichův Hradec, jakož i kontrolní závěr Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“), avšak z těchto důkazů (o nichž soud konstatoval, že je hodnotil jednotlivě i ve vzájemných souvislostech!) jasně a jednoznačně nevyplývá časové hledisko vlastnických změn.

3. Tyto otázky je nutno hodnotit v souvislosti s nesourodými informacemi obsaženými v privatizačním projektu. Zejména hovořícími o tom, že drtivá většina pozemků přešla na stát již při první pozemkové reformě. Nelze-li nabýt jednoznačný závěr o přechodu vlastnictví, neznamená to, že k němu muselo dojít po 25. 2. 1948. Spolu s výše uvedenými nejasnostmi to znamená, že se s věcí nelze vyrovnat poukazem na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 1/95 (str. 14 napadeného rozsudku krajského soudu), neboť v úvahu bylo zapotřebí vzít i další skutečnosti. Jedním z úkolů civilních soudů není vyvodit vždy „jednoznačná“ zjištění z označených důkazů, nýbrž zjistit skutkový stav. Proto je třeba zejména uvážít vypovídací hodnotu důkazů, stejně jako široký kontext souzené věci a všechny relevantní okolnosti. Tomu odpovídá i úvaha, že nejsou-li klíčové knihovní vložky č. 5 a 84 způsobilé podat přesvědčivý závěr, nelze učinit další zjištění závislá na jejich průkaznosti.

4. Dospěl-li civilní soud z dostupných listin k určitým závěrům, nevyvazuje jej to ze zjišťování okamžiku nabytí skutečného vlastnického práva státem a hodnocení důkazů v kontextu celého případu. Současně nelze pominout, že v privatizačním projektu bylo uvedeno, že téměř všechny dotčené pozemky byly předmětem první pozemkové reformy. Uvedená zjištění vykazují rozpor mezi závěrem o okamžiku přechodu vlastnického práva a provedenými důkazy, o něž tento úsudek nelze opřít. Domnívám se proto, že ústavně nesouladný je již prvotní závěr o povaze nemovitostí jako podléhajících režimu tzv. blokačního ustanovení.

5. Stručně řečeno v nálezu se sice v souvislosti s nálezem sp. zn. III. ÚS 2707/18 hovoří o velmi specifických nosných důvodech vztahujících se ke konkrétním skutkovým okolnostem, které obecné soudy ve věci nálezu sp. zn. III. ÚS 2707/18 zcela nedostatečně posoudily, avšak v právě souzené věci se v samotném nálezem jen velmi stručně konstatuje, že obecné soudy vyšly ze skutkového zjištění, že předmětné pozemky byly „vykoupeny“ výměrem Okresního národního výboru v Třeboni ze dne 22. 2. 1949 sp. zn. 611/0-21/2-49, přičemž postupovaly ústavně konformně a že přechod těchto pozemků na stát po 25. 2. 1949 byl v řízení postaven najisto. Domnívám se proto, že bylo vhodné a především také (již kvůli závažnosti a přesvědčivosti rozhodnutí ve věci) nutné blíže rozvést a odůvodnit závěr Ústavního soudu, který je ve stávající podobě kusý. Jde především o to, zda hodnocení a odůvodnění důkazů a vyrovnání se s námitkami stěžovatelky (např. o přechodu předmětných nemovitostí před rozhodným obdobím) byla ze strany civilních soudů natolik jasná, přesvědčivá a zřejmá, že „v případě nosných důvodů“ vedla Ústavní soud ke stručně pojatému - až lapidárnímu - konstatování závěru o postavení přechodu předmětných nemovitostí najisto.

6. Další neopomenutelnou otázkou představuje skutečnost, že podstatou uplatňování veřejné moci v demokratickém právním státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy je princip dobré víry jednotlivce ve správnost aktů veřejné moci a ochrana dobré víry v práva těmito akty nabytá. Současně považují za důležité mít (v souzené věci) na zřeteli i specifické, zejména restituční a privatizační okolnosti. Návazně na přezkum použití tzv. blokačního ustanovení je proto nutné (a to obdobně jako v nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2707/18) se zabývat možným způsobem nové křivdy při deklaraci údajného

restitučního nároku oprávněné osoby. S přihlédnutím k bodu 34 odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 9/07 připomínám skutečnost, že i při tvorbě předpisů zmírňujících některé majetkové křivdy platí obecné omezení dané jak faktickým stavem dotčených věcí, tak povinností minimalizace újmy na základních právech nebo jiných právech chráněných zájmech. Tedy předcházení vzniku nových majetkových křivd u osob odlišných od státu, které dotčené nemovitosti eventuálně nabyly v dobré víře v mezidobí po protiprávním zásahu státu. V citovaném nálezu Ústavní soud vyslovil i později následovaný názor, že relevantní podstatou legitimního očekávání „je majetkový zájem, který spadá pod ochranu čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (i čl. 11 odst. 1 Listiny). Pojem ‚majetek‘ obsažený v první části čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě má autonomní rozsah, který není omezen na vlastnictví hmotného jmění a nezávisí na formální kvalifikaci vnitrostátního práva. Může zahrnovat jak ‚existující majetek‘, tak různé majetkové hodnoty včetně pohledávek, na jejichž základě stěžovatel může tvrdit, že má přinejmenším ‚legitimní očekávání‘ dosáhnout účinného užívání vlastnického práva. Předmětem ochrany podle zmíněného článku je tedy nejen nabytý, tj. existující majetek, ale také legitimní očekávání nabytí takového majetku. Ústředním pravidlem při zvažování aplikovatelnosti čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě je ohled na konkrétní a individuální okolnosti případu, které ve svém souhrnu měly založit majetkový zájem chráněný čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě [Iatridis proti Řecku [GC], rozsudek ze dne 25. března 1999, č. 31107/96, odst. 54, ECHR 1999-II; Beyeler proti Itálii [GC], ze dne 5. ledna 2000, č. 33202/96, odst. 100, ECHR 2000-I; Broniowski proti Polsku [GC], ze dne 22. června 2004 č. 31443/96, odst. 129, ECHR 2004-V; Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku [GC], ze dne 11. ledna 2007, č. 73049/01, odst. 63].“. Nelze si nevšimnout, že (a to právě v souvislosti s dalšími pochybeními obecných soudů zkoumanými v souzené věci) tyto základní požadavky pro identifikaci legitimního očekávání stěžovatelky byly splněny. A to tím spíše, vystupuje-li z ochrany legitimního očekávání zřetelně do popředí očekávání založené individuálním právním aktem státu (viz nálezy sp. zn. Pl. ÚS 50/04 nebo Pl. ÚS 2/02).

7. Nelze také přehlédnout nálezy sp. zn. I. ÚS 2216/09, jehož *ratio decidendi*, týkající se principu důvěry občanů v rozhodovací činnost orgánů státu v kontextu tzv. velké privatizace, lze vztáhnout na souzenou věc. Schválil-li privatizaci orgán státu, je se zřetelem k tomuto principu nepřiměřeným závěr, podle něhož by tyto nemovitosti měly být státu navraceny, kdy připomínám body 23. a 27. citovaného nálezu: „Závěry obecných soudů nelze s ohledem na výše předestřený princip presumpce správnosti rozhodovací činnosti orgánů státu považovat za přijatelné. Výklad přijatý napadenými rozhodnutími obecných soudů stěžovatelky (resp. její právní předchůdce) staví do pozice, která předpokládá, že by měly od počátku privatizačního vztahu zpochybňovat platnost a správnost rozhodnutí státu, která přijal [...]. Kritériem pro posouzení charakteru právního vztahu, v němž vystupuje na jedné straně stát (státní orgány), nemůže být pouze povaha dílčího, konkrétního právního úkonu (kupní smlouva či smlouva o prodeji podniku), nýbrž povaha tohoto právního vztahu v jeho ucelené, komplexní podobě (tzv. velká privatizace) a především postavení a působení státu v jeho rámci (viz nezbytný proces schvalování privatizačního projektu v rámci tzv. velké privatizace ze strany vrchnostenských orgánů státu“. Nelze proto ani pominout vnější stránku věci; že listiny, jež byly předměty stěžejních důkazů, byly schváleny rozhodnutím státního orgánu. V tom případě měly vzít soudy v potaz i princip důvěry v akty orgánů veřejné moci. Tento vzájemný vztah měl být v intencích stěžovatelčina ústavně zaručeného práva na soudní ochranu náležitě posouzen, a to také v kontextu nálezu sp. zn. II. ÚS 2640/17, neboť byla-li stěžovatelka schválením privatizačního projektu ujištěna o jeho správnosti, je

nepřiměřeně požadovat, aby aktivně zjišťovala jeho možnou nesprávnost s odůvodněním, že o údajném původu nemovitostí vědět „měla a mohla“. Tuto pochybnost nelze vypořádat odkazem na personální propojenost vedení subjektů zapojených v privatizaci; na té bylo nezávislé rozhodnutí Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci o schválení privatizačního projektu státního podniku. Přitom právní předchůdkyně stěžovatelky nabyla majetek v rozsáhlé a bezpochyby složité privatizaci, což nutně vede k otázce, zda v takové situaci není přemrštěným požadavek, aby jí mohla či měla být známa povaha každé jednotlivé nemovitosti, jejichž souhrn se pohyboval v řádech tisíců hektarů. Za předpokladu skutečně prokazaného přechodu nemovitostí na stát po 25. 2. 1948 lze na věc pohlížet i tak, že stát pochybil, když privatizační projekt schválil. I přes prodlení státu s přijetím zákona o majetkovém vyrovnání však takové hypotetické pochybení nelze klást stěžovatelce k tíži. A to tím spíše v kontextu nejasného okamžiku původního přechodu nemovitostí na stát, reálné podobě privatizace i dobré víře v oprávněnou držbu nemovitostí.

8. Má-li jednání státu za následek i důvěru majetek nabývajících subjektů ve správnost aktů privatizace, není přiměřený a ústavně souladný postup, při němž byla posuzována dobrá víra stěžovatelky na úkor nutných úvah o její důvěře v platnost privatizačních aktů státu ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 dodatkového protokolu k Úmluvě. Domnívám se proto, že za situace, kdy nebylo bráno v potaz legitimní očekávání stěžovatelky, bylo postupem pomíjejícím jeden ze základních principů demokratického právního státu, ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, porušeno stěžovatelčino právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a v důsledku toho také její právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

9. Mimo uvedené nelze také pominout skutečnost, že dobrá víra v oprávněnou držbu nemovitostí představovala jeden z klíčových aspektů rozhodování věci. Tedy, kdy soudy rozhodly, že stěžovatelka vlastnické právo k nemovitostem pro neoprávněnost držby z důvodu nedostatku dobré víry nevydržela. Současně však důsledně nevzaly v potaz otázku, zda všem členům statutárního orgánu (nebo alespoň jeho většině) musely být známy všechny možné informace o povaze a rozsahu privatizovaného majetku, za v podstatě klíčovou (rozhodnou) odvolací soud považoval pouze skutečnost, že Ing. Hůda (který podle stěžovatelky privatizační projekt ani nesestavoval) vystupoval v trojjediné úloze, do níž byl navíc delegován jednotlivými dotčenými subjekty. K uvedenému navíc nelze nedodat, že krajský soud v zásadě (alespoň hypoteticky nepřipustil) ani nepřipomněl dobrou víru dotčených osob (statutárních orgánů Státního rybářství Třeboň a právní předchůdkyně) a poukázal na úlohu výše připomenutého Ing. Hůdy, s nímž spojuje postup privatizace jako způsobu nabytí vlastnictví stěžovatelkou, který vede k popření obecné myšlenky spravedlnosti.

10. V těchto problematických (zjednodušujících) souvislostech navíc nemohu pominout, že šlo o privatizaci historicky a organizačně roztráštěnou, neboť podle privatizačního projektu: I. téměř 100 % pozemků, a hlavně rybníků nabylo československý stát a tím i státní podnik již při první pozemkové reformě (po roce 1920). Jen nepatrná část pozemků a rybníků Státního rybářství Třeboň přešla do majetku čs. státu různými postupy do 25. února 1948 a jsou v současné době navraceny původním majitelům, městům a obcím, II. restituce byly vyřízeny a také, že restituční nároky byly ke dni předložení privatizačního projektu vyrovnány, III. po splnění restitučních nároků a předání rybníků městům a obcím bude právní předchůdkyně stěžovatelky obhospodařovat rybníky o ploše nižší o 8,7 % a IV. jsou nemovitosti v projektu označeny

jako původní církevní majetek (či jako „před rokem 1950 církevní majetek“). Civilní soudy však s odkazem na podle nich zjištěný („minimálně nestandardní“) způsob privatizace (a tedy na popření obecné myšlenky spravedlnosti – krajský soud) nevěnovaly mimo jiné pozornost skutečnosti, že důkazy obsahovaly dvě informace hovořící pro dobrou víru stěžovatelky a dvě hovořící proti ní. V extrémním rozporu jsou zejména první a třetí soudem zjištěné informace. Měl-li stát nabýt téměř 100 % pozemků a hlavně rybníků v první pozemkové reformě, stěží mohly tvořit předmět restitucí rybníky představující nezanedbatelných 8,7 % majetku.

11. Podle okresního soudu musí být dobrá víra hodnocena objektivně a dotčené osoby měly v pochybnostech zkoumat, zda nemovitosti mohou restituci podléhat (str. 11 a 12 rozsudku). Ptám se však, zda je po stěžovatelce (resp. po jejím právním předchůdci) přiměřené požadovat zjišťování povahy nemovitostí na základě (v té době) přes čtyřicet let starých stěží průkazných listin, a požadovat, aby z nich státní podnik objektivně měl a mohl vyvodit závěry, k nimž nyní na základě teoreticky možné pochybnosti o způsobilosti nemovitostí být předmětem privatizace dospěl okresní soud. Tedy, závěr okresního soudu i krajského soudu, že danou vědomost stěžovatelka mít „mohla a měla“ (resp. statutární orgány SR Třeboň „zjistit mohly a měly“) vlastně po stěžovatelce v konečném důsledku požaduje, že by měla a mohla odhalit přechod nemovitostí na stát v rozhodném období tak, jak k němu ústavně nesouladným způsobem soudy nyní dospěly. Zde proto poukazují na to, že takový postup (předpoklad) ignoruje realitu zásadních změn ve společnosti a složitost procesu privatizace, revize první pozemkové reformy a v podstatě i první pozemkové reformy samotné. Závěr o absenci dobré víry stěžovatelky tak u obou soudů spočívá v tom, že stěžovatelce měla a mohla být známa indicie hraničící vůbec s reálnou možností vědět o tom, že nemovitosti nemají být privatizovány.

12. K uvedenému navíc přistupuje skutečnost, že krajský soud, který stěžovatelce sice přisvědčil v tom, že závěr okresního soudu o nedostatku její dobré víry v nabytí vlastnictví byl učiněn na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu (srov. bod 3 rozsudku krajského soudu), se sám dostatečně a s ohledem na všechny okolnosti nezabýval skutkovými předpoklady dobré víry stěžovatelky v individuálním případě. Neodůvodnil, jak dospěl k závěru, že se s takovými skutečnostmi právní předchůdkyně seznámila. Toliko převzal skutková zjištění okresního soudu, podle něž se s takovými skutečnostmi stěžovatelka seznámit měla a mohla, pročež její případný omyl není omluvitelný. Připomínám, že Ústavní soud konstatoval již v nálezu sp. zn. I. ÚS 3248/10 a v usnesení sp. zn. III. ÚS 50/04, že ke kvalifikaci držby jako oprávněné nestačí subjektivní přesvědčení, že držiteli věc patří, ale je třeba, aby se dobrá víra opírala o objektivně omluvitelný omyl. Krajský soud blíže neodůvodnil, na jakém omylu a proč by mohla dobrá víra stěžovatelky spočívat!

13. Pozornost si dále zasluhuje přístup Nejvyššího soudu, který nejprve poukázal na to, že pouze ve výjimečných případech, v nichž by pro to existovaly silné a přesvědčivé důvody (okolnosti vsutku mimořádné povahy) obzvláště intenzivně působící ve prospěch poskytnuté právní ochrany osobám s dobrověrným nabytím majetku, lze umožnit prolomení tzv. blokačního ustanovení (srov. str. 8 až 9). I když Nejvyšší soud připustil, že řešení této otázky je vždy spjato s konkrétními skutkovými zjištěními, následně se ztotožnil s mechanickým způsobem zdánlivě objektivního a „odosobněného“ posouzení dobré víry stěžovatelky a fakticky potvrdil závěry nižších soudů. Obávám se proto, že žádný ze soudů nesplnil povinnost vyhodnotit dobrou víru se zřetelem ke všem

konkrétním specifickým, a proto se domnívám, že závěry o absenci dobré víry v oprávněnou držbu nemovitostí na straně stěžovatelky jsou odtržené od kontextu věci a jsou tak v extrémním rozporu s provedenými důkazy. K tomu lze dodat především to, že objektivní hodnocení dobré víry neznamená vyloučení ostatních aspektů a „mechanický“ příklon k téměř vždy možné přítomnosti objektivních pochybností. Civilní soudy a ani Ústavní soud se nepozastavily nad tím, že tyto soudy nehodnotily vzájemný rozpor informací o církevním původu nemovitostí. Ostatně objektivní usuzování na dobrou víru není (a ani nemůže být) procesní zkratkou ke snazšímu vyvození závěru o kategorii, jež je svou povahou subjektivní, a která tudíž vyžaduje i důsledné zjišťování subjektivních okolností. Naopak je současně vnějším kritériem, v němž musí (po provedeném dokazování) výsledný závěr obstát a být přezkoumatelný. Z hodnocení dobré víry z objektivního pohledu „se zřetelem ke všem okolnostem“ neplyne, že se osoba mohla seznámit se všemi teoreticky dostupnými skutečnostmi. Za připomenutí stojí skutečnost, že i když Ústavnímu soudu, až na výjimky, nepřísluší výklad běžného zákona, nelze pominout, že právě citovaná část věty první § 130 odst. 1 o. z. nebyla vykládána ve vztahu k větě druhé, podle níž „se má v pochybnostech za to, že držba je oprávněná“.

14. Vymezuji se také ke skutečnosti, že Ústavní soud se vlastně k předmětnému kontrolnímu závěru NKÚ č. 46/94, resp. k jeho hodnocení civilními soudy nevyjádřil, přičemž je nutno připomenout, že krajský soud konkrétní stěžovatelčiny námitky dostatečně nezohlednil, nevěnoval pozornost tomu, že se okresní soud nezabýval tím, jak NKÚ dospěl k závěru o církevním původu majetku, ani tomu, zda se kontrolní závěr týkal předmětných nemovitostí. Navíc okresní soud neprovedl ani důkaz spisem o provedené kontrole a navíc ani nezohlednil, že pro zápis vlastnického práva právní předchůdkyně stěžovatelky do katastru nemovitostí byl ze strany NKÚ zrušen požadavek na nezapsání tohoto práva (přípisem ze dne 20. 9. 1993). Z přípisu o dva roky staršího než publikovaný kontrolní závěr NKÚ, stěžovatelka dovozovala souhlas státu se zápisem jejího vlastnictví. Za zaznamenáníhodnou považuji také skutečnost, že kontrolní závěr NKU byl sice uveřejněn, nicméně jej nenásledovaly další právní kroky (které by po úspěšné privatizaci měly dobrou víru v oprávněnou držbu zpochybnit) ani nebylo zohledněno, že z pohledu stěžovatelky proti sobě stály dva odlišné závěry státního orgánu. Pouze jeden z nich byl však právně závazný: první konstituoval vlastnické právo právní předchůdkyně stěžovatelky, kdežto druhý konstatoval toliko přechod patrně také církevního majetku, ale bez porušení právních předpisů. Proto také lze považovat nakládání civilních soudů s kontrolním závěrem NKÚ za možné libovolné vyvození (domněle) objektivní seznatelnosti neplatnosti privatizace stěžovatelkou, na kterou pak již jen navázalo „mechanické“ vyvození závěru o „nutné“ absenci její dobré víry.

15. Domnívám se tedy, že v souzené věci není situace tak zřejmá, jak je uváděna v rozhodnutích civilních soudů a jak je jen velmi stručně konstatována v nálezů Ústavního soudu (srov. odst. 32). Nelze nevidět (a stěžovatelka to sama připomíná), že ke komplexní otázce rozsáhlé privatizace, jež se udála před téměř třiceti lety, přistoupily soudy excesivně zjednodušujícím způsobem, stejně jako nelze opomenout, že součástí ústavně zaručeného práva na soudní ochranu je také důsledné zjištění skutkových okolností. V tomto smyslu musím poukázat na jistou jednoduchost (povrchnost), s níž se nález vyrovnává s komplexitou souzené věci - tedy se situací, kdy jeden z nosných důvodů nálezů, jak je v něm samotném uvedeno, úzce souvisí s dalšími. Stručně řečeno: tato souvislost měla být podrobněji rozebrána, neboť z nálezů se nejen dostatečně nepodává, do jaké míry a proč nebylo třeba řešit dobrou víru právní předchůdkyně stěžovatelky a možnost vydržení nemovitostí, ale nález také dostatečně neodůvodňuje,

proč připomenuté nedůslednosti v postupu civilních soudů, které dostatečně přesvědčivě neodstraňují nejasnosti o době přechodu nemovitostí na stát a o jejich souvztažnosti s problémem důvěry v akty státu a dobré víry stěžovatelky nebyly brány v úvahu. Přísně vzato již samotná obsahově úsporná argumentace neexistencí nosného důvodu (o stručně tvrzené době přechodu nemovitostí na stát a o pouze konstatovaném vyloučení mimořádných okolností – viz body 36 a 37 nálezu) nemůže zásadně vyloučit nedostatečné vypořádání se s ucelenou stránkou souzené věci ze strany civilních soudů. K tomu je nutno navíc ještě dodat to, že by mohlo ke zrušení napadených rozhodnutí vést posouzení problému důvěry v akty státu a dobré víry stěžovatelky, neboť ani tento závěr nelze vyloučit, a to například kvůli konkrétní podobě privatizace velkého rozsahu, historické i organizační roztržitosti nemovitostí, jakož i zmiňovaném deficitu právních kroků, které by na základě tvrzení v kontrolním závěru NKÚ zpochybnilly dobrou víru stěžovatelky v oprávněnost držby dotčených nemovitostí. Lze proto uzavřít, že civilní soudy dostatečně neuvážily ani působení dobré víry, ačkoli z důkazního řízení a námitek stěžovatelky vyplývala řada skutečností hovořících pro její naplnění. Bylo povinností soudů posoudit otázku dobré víry se zřetelem ke všem okolnostem případu, které nasvědčují tomu, že stěžovatelka vlastnické právo k nemovitostem mohla vydržet. Nezabývaly-li se obecné soudy komplexně otázkou dobré víry v naznačeném směru, nelze jejich skutková zjištění považovat za úplná a navazující právní závěr aprobovat. Tímto postupem civilní soudy porušily zákaz libovůle ve smyslu čl. 2 odst. 2 Listiny a ústavně zaručené právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Závěrem o neoprávněnosti držby nemovitostí spolu s neústavním způsobem posouzení přechodu nemovitostí na stát v rozhodném období porušily i její právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny. Ústavní soud v této souvislosti již mnohokrát připomněl, že podstatou uplatňování veřejné moci v demokratickém právním státě je princip dobré víry jednotlivce ve správnost aktů veřejné moci.

16. Ostatně se domnívám, že senát měl postupovat podle § 23 zákona o Ústavním soudu a předložit věc plénu.

V Brně dne 30. listopadu 2021

Vladimír Sládeček